

Pensioen Particuliere voorzieningen duur en onbetrouwbaar, bedrijfsfondsen remmen mobiliteit

Zorg voor uniforme basispensioenpolis

De huidige regelingen voor ouderen vertonen steeds meer gaten. Een uniforme basispolis zal voor velen een houvast zijn, betoogt **Wiemer Salverda**.

Het redactioneel commentaar *Bezorgde oude dag* (28 januari) verbindt aan het rapport van de commissie-Goudswaard de conclusie dat particuliere pensioenvoorzieningen aan belang winnen. Dit is feitelijk al lang gaande, maar tegelijk is deze 'derde pijler' het slechtst denkbare toekomstperspectief voor ons pensioenstelsel. Vergeleken met AOW en bedrijfspensioen zijn particuliere voorzieningen (zelf sparen, overwaarde van huis te gelde maken en commerciële pensioenverzekeringen) kostbaar, inefficiënt en onbetrouwbaar.

Toch is die neiging begrijpelijk, want wie ziet door de bomen van beleidsvoornemens van AOW en

pensioenen en commissies (Don, Frijs, Goudswaard) nog het bos? Elke commissie 'doet haar eigen ding', maar niemand let op het grotere geheel, minister Donner misschien nog wel het minst.

Opvallend is dat de plannen voor de AOW, die geheel gericht zijn op de financiering, geen aandacht besteden aan het sterke achterblijven van de inkomensgrens voor premieheffing. De premies drukken nu zwaar op de lagere inkomens. De plannen zwijgen ook over het achterblijven van de AOW-uitkering bij de welvaartsontwikkeling. En ze zwijgen over de grote betekenis van de AOW voor vrouwen, ongeacht of ze betaald werken of huisvrouw zijn.

Wat is er misgegaan? In de commissie-Don is een zinnige bijdrage aan de discussie verloren gegaan in onenigheid over toekomstig aandelenrendement.

De commissie-Frijs concludeerde dat pensioenfondsen 20 miljard verkeerd hebben belegd. Natuurlijk is dat ongewenst, maar

het gaat slechts om 3 procent van het pensioenkapitaal. Belangrijker is te beseffen dat het echte probleem zit in de financiële markten. Hun falen vormt een existentieel probleem voor kapitaaldekking. Maar ook zonder dit zijn de kosten van het vermogensbeheer enorm (nu al zo groot als alle andere uitvoeringskosten samen), werd in de

Het echte probleem van de pensioenfondsen zit in het falen van de financiële markten

jaren negentig de premie niet verhoogd en zijn er de verleidingen bij dit omvangrijke bezit (de vastgoedfraude). Helaas verwaarloost de commissie deze punten.

De commissie-Goudswaard, tot slot, spreekt niet het gat van de achterblijvende AOW dat bedrijfspensioenen moeten vullen. Evenmin komt aan de orde dat deze pensioenen even hard achterblijven bij de welvaart en daarmee bij

de vergrijzing. Het totaal van AOW en bedrijfspensioen schommelt al zo'n dertig jaar rond 9 procent van het Bruto binnenlands product (bbp). Maar tegelijk steeg het aandeel 65-plussers in de volwassen bevolking van 17 naar 20 procent.

Een analyse van hoevelen de fameuze '70 procent' werkelijk ha-

len wordt node gemist. Hetzelfde geldt voor een analyse van de rap verschuivende pensioenrechten. Nabestaandenpensioenen op opbouwbasis – in 1998 nog 95 procent van alle pensioenpolissen – zijn in enkele jaren tijd goeddeels vervangen door risicobasis: rechten vervallen bij echtscheiding en vertrek uit een pensioenfonds. Het leidt tot een nauwelijks besepte bedreiging van de inkomenspositie

na pensionering van vrouwen die massaal in deeltijd werken. Als 65-plussers er al warmpjes bijzitten, zoals de commissie denkt, dan zal dat niet lang meer duren.

De commissie heeft ook geen oog voor de belemmeringen die pensioenfondsen opwerpen voor mobiliteit. De overdracht van pensioenrechten mag wettelijk verzekerd zijn, de praktijk is anders. De worteling van ons stelsel in bedrijfstakken dreigt een handicap te worden in een flexibele arbeidsmarkt.

Kortom, we zijn een aantal ontoereikende rapportages verder en missen nog steeds overzicht en samenhang. Particuliere voorzieningen groeien als kool. Ze verdubbelden sinds 1980 en verdrievoudigen verder tot 2040 als we de huidige lijn van niet-welvaartsvast AOW en bedrijfspensioenen doortrekken. Maar net als met de koopsompolis en andere financiële producten zullen we bedrogen uitkomen.

Hoe dan wel? Naar het voor-

beeld van de ziektekostenverzekering kan een uniforme basispensioenpolis worden ingevoerd, inclusief een regeling voor nabestaanden. De fondsen voeren de regeling uit en sociale partners brengen extra verlangens onder in aanvullende regelingen, bijvoorbeeld voor gezondheidsbelastende beroepen of voor hoogbetaalde werknemers. Die uniformiteit zal maken dat de regelingen beter begrepen worden.

Zo'n basispolis voorkomt pensioenbreuk, bevordert baanmobiliteit en geeft antwoord op groeiende flexibiliteit. Ze maakt het ook gemakkelijker een antwoord te vinden op de solidariteitsvraag tussen jong en oud. De basispolis is verplicht voor zzp'ers en vult voor hen een belangrijke leemte.

Donner hoeft niet tot 1 april te wachten voordat hij een Commissie Pensioenstelsel instelt.

Wiemer Salverda is directeur van het Amsterdams Instituut voor Arbeidsstudies aan de UvA.